

1

2

3

4

5

6

Joodse traditie over Job

- Joodse uitleg gebruikt de tekst zoals hij is overgeleverd en de ene midrasj (uitleg of onderzoek) zegt dat alles een gevolg is van dat Job zich niet uitsprak over de bevrijding uit Egypte, de andere dat God Job gebruikt als afleidingsmanoeuvre om de rest van het volk van Israël door de Rode Zee te kunnen leiden.
- Wat blijft -en dat zou kunnen troosten- is dat God het zo bedoelde, dat het lijden een doel dient.

Maieutiek-Troost 2022-2

7

Christelijke traditie over Job

“Maar dat Job desondanks zijn vroomheid niet wil prijsgeven, vat Kant op als een uitdrukking van trouw jegens zichzelf. Een trouw die niet meer op dogma's, maar alleen op een morele zelfbetrekking gebaseerd is. (...) 'Met zijn gezindheid bewees Job', schrijft Kant, 'dat hij zijn moraliteit niet op het geloof, maar het geloof op de moraliteit baseerde'.

“Dit op moraliteit grondveste geloof kan niet op een rechtvaardige wereldorde rekenen. Met zo'n geloof voel je tamelijk eenzaam in de wereld en je wordt er meestal niet door de uiterlijke loop der dingen voor beloofd. Als de natuur met zinnelijkheid dreigt, kunnen we daar alleen de ervaring van de vrijheid en de moraliteit tegen inbrengen. Dat is alles. Maar voor Kant is het genoeg.”

(Safranski, Het kwaad blz. 259)

Jung zegt over Job dat hij met zijn passie voor God superieur is aan de God die met Satan wedt. God bestaat als transcendent iets, maar zijn grond is niet zichtbaar en peilloos, schrijft Safranski. Bij Jung zelf is God tegenstrijdig en zolang de heefheid er niet is spreken de tegendelen in het menselijke en in de wereld. (Mensbeeld en Godsbeeld blz. 219)

Maieutiek-Troost 2022-2

8

Safranski en de visies op Job

- Safranski zegt dat als Job God aanklaagt Deze zich verdedigt door alles uit de kast te halen waarin zijn blinde tomeloze macht zichtbaar wordt.
- Precies dat sprak Hobbes aan (Leviathan), maar Job roept dat zijn wreker zal komen. Ernst Bloch zegt dat Job vooruitwijst naar de Messias. Safranski vindt dat te simpel.
- Leibnitz zegt: we moeten de rede achter het bestaan van het kwaad inzien. Dit is de best mogelijke wereld. Maar daarmee zegt hij dat het allemaal niet anders kan en daarmee zou je je als redelijk mens dan getroost moeten voelen.
- Safranski zegt dat lijkt op een versie van de vrienden van Job. Troost in (de) theorie.

Maieutiek-Troost 2022-2

9

Seculiere filosofie over Job

De seculiere filosofie van de Verlichting lijkt te zeggen: er is geen voorzienigheid. Maar dat maakt het lot van Job niet minder onrechtvaardig.

Neiman citeert Hegel aan het begin van haar boek die schrijft : 'Dat wat plaatsvindt, gebeurt in overeenstemming met de rede en dat dat een vorm van vertrouwen op de voorzienigheid is, ook al heeft het een andere vorm.'

Daarmee wordt de wereld nog steeds gedragen door een rede-die wij niet altijd kunnen begrijpen.

Maieutiek-Troost 2022-2

10

Horkheimer over de rede

- De rede komt in opstand tegen de gedachte dat de huidige toestand van de werkelijkheid de definitieve is en dat het onverdiende ongeluk en onrecht- en niet de zelfopofferende daden van de mens- het laatste woord zullen hebben.
- Pas bij Schopenhauer en Nietzsche vervalt voor het eerst de aanname van een vorm van redelijke voorzienigheid sinds de klassieke filosofie.

Maieutiek-Troost 2022-2

11

Hoe zit het met troost als je iets onredelijks doet in een redelijke wereld?

- Kijkend naar 'Ik vertrek' zal menigen denken dat het ook gekkenwerk is om naar het buitenland te gaan zonder contract en zonder de taal te spreken. Des te erger het onheil, des te hoger de kijkcijfers.
- Dat lijkt onschuldig, maar er zit een wereldbeeld achter waar Neiman terecht voor waarschuwt.
- Want als de wereld voorzienigheid kent, of redelijkheid dan is een voor de hand liggende conclusie dat straf volgt op zonde. Troost wordt dan gemakkelijk vervangen door een oproep tot nederigheid en de vermaning tot het ondergaan van de 'straf' met als doel 'verbetering' van de schuldige.

Maieutiek-Troost 2022-2

12

Nihilisme en troost?

Nietzsche idee van nihilisme met het lijden als willekeur lijkt recht te doen aan de Jobs van deze tijd. De wereld bestaat uit volstrekte willekeur en toeval en daar mag je over klagen en daarover verlangen we naar troost en die krijgen en geven we elkaar ook.

Maar is dat zo?

Lijden en troost krijgen alleen een plaats in de menselijke omgang als er een narratief is dat de wereld anders zou moeten zijn dan het nu is. Dat is waarom Job ons bezig blijft houden. Blijkbaar houden wij mensen een moraal in stand die -hoe verschillend ook- als onderliggende gedachte de rechtvaardige rede heeft. Wij zijn geen echte nihilisten (zelfs Nietzsche niet).

Kwaad zou bestraft moeten worden en het goede behoort beloond te worden. Dat gebeurt niet, maar dat zouden we wel beter vinden. Waar onrecht en willekeur wordt ervaren is troost deel van de menselijke omgang met de onvolmaaktheid, het lijden en het kwaad.

Maleutiek- Troost 2022-2